

MTV Oy
00033 MTV3

PÄÄTÖS TELEVISIO- JA RADIOTOIMINTALAIN RIKKOMISESTA

Asian tausta ja säännökset

Viestintävirasto on saanut katsojayhteydenoton, jossa kiinnitettiin huomiota siihen, että MTV Oy:n MTV3-kanavalla 3.12.2005 lähetetyn alppiihdon maailmancupin miesten suurpujottelun aikana kesken ohjelman näytetään Finnairin logo ja teksti "Lumille vie Finnair".

Viestintävirasto pyysi MTV Oy:ltä näytenuhua kyseisestä miesten suurpujottelun lähetyksestä. Ohjelman alussa esitetään ohjelman sponsoreiden sponsoritunnisteet. Sponsoritunnisteiden esittämisen perusteella Finnair Oyj (jäljempänä myös "Finnair") on ohjelman sponsori.

Lähetyksen jo alettua ohjelmassa esitellään kilpailun tapahtumapaikkaa Beaver Creekiä Yhdysvalloissa. Ennen kilpailupaikan esittelyosuutta ja osuuden jälkeen esitetään koko ruudun peittävä Finnairin sponsoritunniste "Lumille vie Finnair"-teksteineen, leijailevine lumuhiutaleineen ja vuoren kuvineen. Esittelyosuudessa haastatellaan mm. Kalle Palanderia lentokoneessa. Koko kilpailupaikan esittelyosuuden ajan ruudun oikeassa alalaidassa näkyy Finnairin nimi ja logo ja leijailevia lumihiutaleita.

Viestintävirasto valvoo televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain 35 §:n nojalla kyseisen lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista.

Lain 21 §:n 1 momentin mukaan televisio- ja radiomainokset on voitava tunnistaa mainoksiksi ja teleostoslähetykset teleostoslähetyksiksi. Ne on erotettava muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella. Säännöksen 5 momentti kieltää piilomainonnan.

Lain 26 § sisältää sponsoroiduille ohjelmille asetetut vaatimukset. Sponsori ei säännöksen 1 momentin mukaan saa vaikuttaa sponsoroidun televisio- tai radio-ohjelman sisältöön ja sijoitteluun ohjelmistossa siten, että se vaikuttaisi lähetystoiminnan harjoittajan vastuuseen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen ohjelmien suhteen.

Säännöksen 2 momentin mukaan sponsoroitujen televisio- ja radio-ohjelmien alussa tai lopussa on esitettävä selvästi sponsorin nimi tai tunnus.

Lain 26 § 3 momentin mukaan sponsoroiduissa televisio- tai radio-ohjelmissa ei saa rohkaista ostamaan tai vuokraamaan sponsorin tai kolmannen osapuolen tuotteita tai palveluja varsinkaan viittaamalla erityisesti ja mainosluonteisesti kyseisiin tuotteisiin tai palveluihin.

Asian käsittely

Viestintävirasto pyysi MTV Oy:ltä selvitystä siitä, kuinka se miesten suurpujottelua koskevassa ohjelmassa on ottanut huomioon televisio- ja radiotoimintalain säännösten noudattamisen. Selvitystä pyydettiin myös siitä, onko Finnair ohjelman sponsori ja millä perusteella ohjelmassa esiteltiin kilpailun tapahtumapaikkaa Finnairin nimellä ja logolla varustettuna ja mitä Finnairin osuudesta ja näkyvyydestä kyseiseen esittelyosuuteen liittyen on sovittu. MTV Oy:tä pyydettiin toimittamaan Viestintävirastolle myös kaikki ohjelmaan liittyvät Finnairin kanssa solmitut (ts. Finnairin näkyvyyttä koskevat) sponsori, mainos- tai muut yhteistyösopimukset liitteineen.

Viestintävirasto on vastaanottanut MTV Oy:n 26.1.2006 päivätyn selvityksen asiassa. Selvityksen mukaan Finnair on MTV:n alppihiihdon sponsori vuosina 2005-2006. Alppihiihtolähetysten alussa ja lopussa esitetään Finnairin sponsoritunniste. Näin meneteltiin myös 3.12.2005 lähetetyn miesten suurpujottelun yhteydessä. Ohjelmayhteistyön yksityiskohtien osalta MTV Oy viittaa MTV Oy:n ja Finnair Oyj:n väliseen 31.10.2005 laadittuun alppihiihto-ohjelmia koskevaan ohjelmayhteistyösopimukseen.

Viestintäviraston ratkaisu

Viestintävirasto huomauttaa MTV Oy:tä televisio- ja radiotoimintalain 21 § 5 momentin ja 26 § 3 momenttien rikkomisesta ja velvoittaa yhtiön jatkossa huolehtimaan siitä, että sen lähettämät ohjelmat eivät sisällä piilomainontaa ja ettei sen lähettämässä sponsoroiduissa ohjelmissa viitata sponsorin tuotteisiin tai palveluihin erityisesti ja mainosluonteisesti.

Perustelut

Piilomainontakielto ja sponsorin tuotteiden esittäminen

Televisio- ja radiotoimintalain 21 § 5 momentti kieltää piilomainonnan. Lain perusteluissa todetaan myös, että suora myynnin edistäminen sponsoroinnin kautta on ristiriidassa piilomainontakiellon kanssa.

Televisio- ja radiotoimintalain hallituksen esityksen mukaan piilomainonnalla tarkoitetaan tavar valmistajan ja palvelujen tarjoajan tavaroiden, palvelujen, nimen, tavaramerkin tai toiminnan sanallista tai kuvallista esittämistä ohjelmissa, jos lähetystoiminnan harjoittajan tarkoituksena on käyttää kyseistä esittämistä mainostarkoituksessa ja jos esittäminen voi johtaa yleisöä harhaan sen luonteen suhteen. Tällaista esittämistä pidetään tarkoituksellisena erityisesti silloin, kun se tehdään maksua tai muuta vastiketta vastaan.

Määräys ei kuitenkaan koskisi tavaroiden tai palvelujen esittämistä silloin, kun tarkoituksena on jakaa yleistä informaatiota, tai silloin kun tavaroiden tai palvelujen esittely on välttämätöntä ohjelman toteutuksen kannalta, kuten esimerkiksi erilaisten kilpailujen yhteydessä tai elokuvia tai kirjoja esittelevien ohjelmien yhteydessä.

Televisio- ja radiotoimintalain perusteluiden ja komission tulkitsevan tiedonannon (komission tulkitseva tiedonanto tietyistä televisiomainontaa koskevien "televisio ilman rajoja" -direktiivin säännösten näkökohdista, 2004/C 102/02) perusteella, jotta kyse on piilomainonnasta, tulee tavaravalmistajan ja palvelujen tarjoajan tavaroiden, palvelujen, nimen, tavaramerkin tai toiminnan sanallisen tai kuvallisen esittämisen televisio-ohjelmissa täyttää seuraavat kolme kriteeriä:

- sen on oltava televisioyhtiön tarkoituksellisesti tekemää;
- sen on oltava mainostarkoituksessa tehtyä;
- siihen on liityttävä riski, että se johtaa yleisöä harhaan toiminnan (esittämisen) luonteen suhteen.

Viestintävirasto katsoo, että televisioyhtiön tarkoituksellisuutta arvioitaessa huomiota on kiinnitettävä mm. televisio- ja radiotoimintalain televisio- ja radiotoiminnan harjoittajille asettamiin velvoitteisiin.

Lain 2 § 3-kohdan perusteella televisio toiminnan harjoittajalla tarkoitetaan sitä, jolla on vastuu säännöksen 1-kohdassa tarkoitettujen televisio-ohjelmistojen suunnittelusta ja joka lähettää televisio-ohjelmistoja tai lähetyttää niitä kolmansien osapuolten välityksellä. Ohjelmistolla puolestaan tarkoitetaan säännöksen 5-kohdan mukaan televisio-ohjelmien muodostamaa kokonaisuutta. MTV Oy on lain tarkoittama televisio toiminnan harjoittaja, johon lain velvoitteet kohdistuvat.

Televisioyleissopimuksen (Suomea sitova rajat ylittäviä televisiolähetyksiä koskeva eurooppalainen yleissopimus, 132/1989 muutettuna lisäpöytäkirjalla ETS No. 171) perustelumistion kohdan 237 perusteella televisio toiminnan harjoittaja on vastuussa piilomainontaa tai tuotesijoittelua sisältävän ohjelman lähettämisestä silloin, kun ohjelma on televisiossa esitettäväksi tarkoitettu - erotuksena esimerkiksi elokuvateattereissa esitettäväksi tarkoitetuista elokuvista, joiden tuotantoon televisioyhtiö ei ole vaikuttanut. MTV Oy ohjelmaa lähettävänä televisio toiminnan harjoittajana vastaa ohjelmaan sisältyvästä piilomainonnasta. Alppihihdon miesten suurpujottelu-ohjelma on televisiossa esitettäväksi tarkoitettu. MTV Oy on osallistunut ohjelman tuotannon suunnitteluun ja sillä on myös ollut mahdollisuus vaikuttaa ohjelman sisältöön.

Piilomainontaa arvioidessaan komissio katsoo asianmukaiseksi soveltaa tuotteen, palvelun, tavaramerkin tai yrityksen nimen ns. "sopimattoman silmiinpistävyyden" perustetta (tiedonannon kohta 33). Sopimattomuus voi johtua erityisesti kyseisen tavaramerkin tai tuotteen tai palvelun toistuvasta esiintymisestä tai tavasta, jolla mainitut tekijät esitetään tai niitä korostetaan. Huomioitava on myös niiden ohjelmien toimituksellinen sisältö, joihin nämä tekijät sijoittuvat.

Tiedonannon kohdan 34 mukaan: *"Tuotteen näyttäminen silmiinpistävästi voi olla piilomainontaa esimerkiksi silloin, jos näyttäminen ei ole perusteltua ohjelman toimituksellisten tarpeiden kannalta vaan on seurausta toimitukselliseen sisältöön kohdistuvasta kaupallisesta vaikuttamisesta tai voi johtaa harhaan toiminnan luonteen suhteen."*

Televisio- ja radiotoimintalaki sen enempää kuin televisiodirektiivi tai televisioyleissopimus ei tarkemmin määrittele mitä harhaanjohtamisella tarkoitetaan tai miten sitä tulisi arvioida. Kyseisten säädösten perusteella on kuitenkin selvää, että esittämisen harhaanjohtavuutta tulee arvioida katsojan näkökulmasta. Televisio- ja radiotoimintalain perusteluissa ei

edellytetä, että esittämisen todettaisiin johtavan harhaan vaan edellytyksenä on, että esittämiseen liittyy riski harhaanjohtamisesta.

Televisio- ja radiotoimintalain 21 §:n perusteella mainonta tulee erottaa muusta ohjelmistosta. Säännöksen tarkoituksena on estää mainosten ja teleostoslähetysten ja toisaalta muiden ohjelmajärjestelmien sekoittuminen keskenään. Lain mukaan sponsori ei saa vaikuttaa sponsoroidun televisio-ohjelman sisältöön tai sijoitteluun ohjelmistossa siten, että se vaikuttaisi lähetystoiminnan harjoittajan vastuuseen ja toimitukselliseen riippumattomuuteen. Mikäli mainonta ja muu toimituksellinen aineisto sekoitetaan keskenään, liittyy esittämiseen riski katsojan harhaanjohtamisesta. Katsojalle voi tällaisen esittämisen perusteella myös jäädä epäselväksi, kennellä viime kädessä on vastuu ohjelman toimituksellisesta sisällöstä.

Sponsoroitujen ohjelmien osalta komission tiedonannossa todetaan, ettei sponsoroitujen ohjelmien aikana voi nimenomaisesti viitata sponsorin tai kolmannen osapuolen tuotteisiin tai palveluihin, paitsi jos viittauksen yksinomaisena tarkoituksena on sponsorin tunnistaminen tai kyseisen ohjelman ja sen sponsoroineen yrityksen välisen yhteyden osoittaminen.

Viestintävirasto on arvioinut miesten suurpujottelu-ohjelmaa edellä mainittujen piilomainontaa ja sponsorointia koskevien säännösten nojalla. Arviossaan Viestintävirasto on huomoinut myös komission tulkitsevassa tiedonannossa ilmenevät periaatteet.

Piilomainonta alppihiihdon miesten suurpujottelu-ohjelmassa

Viestintävirasto katsoo MTV Oy:n rikkoneen televisio- ja radiotoimintalain 21 § 5 momentin piilomainontakieltoa ja lain 26 § 3 momenttia alppihiihdon miesten suurpujottelu-ohjelmassa kisapaikan esittelyosuuden osalta. Viestintäviraston näkemyksen mukaan ohjelman sisälle sijoitetun suurpujottelun kisapaikan esittelyosuuden tarkoituksena on mainostaa ohjelman sponsorina toimivan Finnairin tuotteita ja palveluita. Esittelyosuuden alussa ja lopussa esitetään Finnairin sponsoritunniste "lumille vie Finnair"-teksteineen. Koko esittelyosuuden ajan ruudun alareunassa näkyy Finnairin nimi ja logo ja osuuteen sisältyvät urheilijahaastattelut on tehty lentokoneessa.

MTV Oy:n ja Finnair Oyj:n 31.10.2005 allekirjoittaman ohjelmayhteistyösopimuksen perusteella Finnair ja MTV Oy ovat sopineet Finnairin näkyvyydestä alppihiihto-ohjelmissa. Ohjelman sponsori Finnair on myös maksanut MTV Oy:lle näkyvyydestään. Finnair voi sopimuksen mukaan käyttää MTV3:n alppihiihto-tunnusta myös omassa markkinoinnissaan. Esittämisen mainostarkoitusta osoittaa myös se, että MTV3:n internet-sivujen kautta pääsee mm. alppihiihdon kisapaikkojen kohde-esittelyihin Finnairin internet-sivuille, joiden kautta voi edelleen varata lentoliput kisapaikkoja lähellä oleviin lentokohteisiin.

Esittelyosuuden sijoittaminen pujottelukilpailun yhteyteen ei ole perusteltua ohjelman toimituksellisten tarpeiden kannalta; kisalähetysten olisi voinut toteuttaa myös ilman esittelyosuutta. Kisaan osallistuneen Kalle Palanderin haastattelu lentokoneessa ei myöskään liity hänen urheiluvoitukseensa itse kisassa. Ohjelman sponsorin toiminnan edistämiseksi tarkoitettujen kisapaikan esittelyosuuden sijoittaminen urheilulähetysten sisälle on myös omiaan johtamaan katsojaa harhaan esittämisen luonteen suhteen.

Viestintävirasto on päätöksessään huomionnut Finnairin nimen, logon ja muun tunnuksen esittämisen miesten suurpujottelu-ohjelman aikana arvioidessaan ohjelmaan sisältyvää piilomainontaa kokonaisuudessaan. Viestintävirasto ei sen sijaan tämän asian yhteydessä ota erillisenä asiana kantaa Finnairin tunnusten esittämiseen ohjelman sisällä. Viestintävirasto huomautti MTV Oy:tä televisio- ja radiotoimintalain 21 § 1 momentin rikkomisesta 22.2.2005 antamassaan päätöksessä 1163/9220/2004 (Hockey Night). Viestintäviraston näkemyksen mukaan sponsorin nimen, logon tai vastaavan esittäminen ohjelmassa ilman selkeää ohjelman sisältöön liittyvää syytä on tulkittava mainokseksi. Mainokset tulee lain perusteella erottaa muusta ohjelmistosta kuva- tai äänitunnuksella. MTV Oy on valittanut Viestintäviraston päätöksestä hallinto-oikeuteen. Ennen lainvoimaisen päätöksen antamista asiassa Viestintävirasto ei käsittele sponsorin nimen, logon tai vastaavan tunnuksen esittämistä ohjelman sisällä.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuohje on liitteenä.

Yksikön päällikkö

Merja Saari

Lakimies

Päivi-Maria Virta

LIITE

Valitusosoitus